Ministerie van Justitie en Veiligheid

Aan de Staatssecretaris van Justitie en Veiligheid

**Directie Wetgeving en Juridische Zaken**
Sector Privaatrecht

Turfmarkt 147
2511 DP Den Haag
Postbus 20301
2500 EH Den Haag
www.rijksoverheid.nl/jenv

**Datum**
11 november 2025

**Onze referentie**
6894509

**Bijlage(n)**
3

# nota

WODC-onderzoek Draagvlak voor de legitieme portie en vervolg

## 1. Aanleiding

Op 1 oktober 2024 hebben onderzoekers van de Rijksuniversiteit Groningen hun rapport over het draagvlak voor de legitieme portie aan het WODC uitgebracht (bijlage 2). Het onderzoeksrapport is bij brief van 2 december 2024 door uw ambtsvoorganger aangeboden aan de TK (Kamerstukken II 2024/25, 33836, nr. 101). In die brief is toegezegd in de loop van 2025 met een inhoudelijke kabinetsreactie te komen.

## 2. Geadviseerd besluit

U wordt verzocht om in te stemmen met verzending van bijgevoegde brief aan de TK (bijlage 1). Vanwege de demissionaire status van het kabinet bevat de brief nog geen inhoudelijk kabinetsstandpunt, maar wordt volstaan met een uiteenzetting van het WODC-onderzoek en de mededeling dat een standpunt wordt overgelaten aan een volgend kabinet.

## 3. Kernpunten

*Achtergrond: discussie over de (on)wenselijkheid van de legitieme portie*
De discussie over de legitieme portie gaat over de mogelijkheid om kinderen al dan niet volledig te onterven. Ouders kunnen hun kinderen onterven, maar het kind behoudt een dwingendrechtelijke aanspraak op een deel van de nalatenschap van zijn ouder. Dat is de legitieme portie. Hierdoor wordt de mogelijkheid van de ouder, de erflater, om geheel zelf te bepalen aan wie hij wat nalaat (de testeervrijheid), beperkt.

Eventuele afschaffing van de legitieme portie is een al langlopende discussie die voornamelijk in de juridische literatuur wordt gevoerd. Het betreft vooral een principiële discussie met sterke, botsende rechtsovertuigingen. Voorstanders van de legitieme portie zien kinderen als de natuurlijke erfopvolgers van hun ouders vanwege de bijzondere afstammingsband tussen ouder en kind. Kinderen hebben in deze visie daarom een recht om te erven. De legitieme portie biedt bescherming tegen onterving doordat ten minste altijd een deel van de nalatenschap aan het kind toekomt. Tegenstanders van de legitieme portie menen dat iedere erflater zonder wettelijke beperkingen moet kunnen bepalen aan wie men bij overlijden zijn vermogen nalaat. Vererven is in die benadering een recht van de erflater en de legitieme portie wordt gezien als een ongerechtvaardigde inbreuk op dat recht.

Om tot een beslissing over het al dan niet afschaffen van de legitieme portie te komen, is het onder meer van belang om te weten welke rechtsovertuiging door de samenleving het sterkst wordt gevoeld. Tijdens het Commissiedebat personen- en familierecht van 22 maart 2023 heeft de toenmalige Minister voor Rechtsbescherming na vragen van D66 over de (on)wenselijkheid van behoud van de legitieme portie toegezegd onderzoek te laten doen naar de impact van afschaffing van de legitieme portie op de samenleving.

*Het WODC-onderzoek*
Het onderzoek brengt in kaart wat het maatschappelijk draagvlak is en wat de te verwachten juridische en maatschappelijke gevolgen zijn (de voor- en nadelen) van afschaffing van de legitieme portie voor kinderen vanaf 21 jaar, de leeftijd waarop kinderen zelf verantwoordelijk zijn voor de kosten van hun levensonderhoud en studie.

De uitkomst van het onderzoek is – kort samengevat – dat de legitieme portie breed wordt gedragen door de Nederlandse bevolking: 40% is in alle gevallen voorstander van de legitieme portie, 19% is altijd tegen het bestaan van de legitieme portie en 40% is soms voor en soms tegen. Binnen die laatste groep bestaat grote verdeeldheid over de gevallen waarin de legitieme portie (on)wenselijk is. De onderzoekers concluderen dat algehele afschaffing door een overgrote meerderheid van 80% niet wordt gesteund. Verder hebben de onderzoekers geen aanwijzingen gevonden dat familiebanden in Nederland losser zijn geworden (een argument dat wordt aangevoerd door tegenstanders van de legitieme portie). Afschaffen of behouden van de legitieme portie is volgens de onderzoekers een principiële keuze. Van een eventuele afschaffing van de legitieme portie worden volgens de onderzoekers in de praktijk in grote lijnen geen onacceptabele maatschappelijke gevolgen verwacht. Zie meer uitgebreid over de uitkomsten van het onderzoek bijlage 3.

*De voorgestelde brief aan de TK*
Een keuze over het al dan niet (in zijn huidige vorm) behouden van de legitieme portie is sterk principieel van aard en betreft daarom een politieke keuze, zonder dat er een specifieke urgentie bestaat om die keuze nu of spoedig te maken. Het is niet gebruikelijk dat een demissionair kabinet een dergelijke keuze maakt. Voorgesteld wordt daarom om de TK op dit moment enkel te informeren over de achtergrond, opzet, uitkomsten en suggesties van/uit het onderzoek en het innemen van een standpunt aan een volgend kabinet over te laten.

## 4. Toelichting

### 4.1. Politieke context
Er bestaat nog geen duidelijk zicht op de politieke verhoudingen in de TK op dit onderwerp. Wel is bekend dat D66 uitgesproken voorstander is van afschaffing van de legitieme portie (zie ook onder 4.3 de ontwikkelingen hiervoor). Het WODC-onderzoek is een toezegging van de toenmalige Minister voor Rechtsbescherming aan het toenmalig TK-lid Van Ginneken (D66) en het TK-lid Ellian (VVD).

### 4.2. Juridische overwegingen
De legitieme portie is geregeld in Boek 4 van het Burgerlijk Wetboek. De legitieme portie is een vast bedrag in geld, dat wordt berekend aan de hand van de waarde

van de goederen van de nalatenschap minus bepaalde schulden en plus bepaalde giften. Het berekenen van de legitieme portie is in de praktijk vaak complex.



### 4.3. Ontwikkelingen hiervoor

- Medio 2020: Kamervragen van het toenmalige TK-lid Bergkamp (D66) over onderzoek naar de legitieme portie in het erfrecht. De toenmalige minister voor Rechtsbescherming heeft hierop afhoudend geantwoord vanwege de politieke context en de toen aanstaande TK-verkiezingen.
  *Kamerstukken II 2019/20, Aanhangsel 3922.*
- Eind 2020: het Centrum voor Notarieel Recht van de Radboud Universiteit en Netwerk Notarissen hebben een onderzoeksrapport over de legitieme portie uitgebracht. Uit gehouden peilingen onder de bevolking en onder juridische professionals (notarissen, advocaten, belastingadviseurs) blijkt (vooral onder notarissen) een grote wens te bestaan tot wijziging van de legitieme portie.
  *www.legitiemeportie.com*
- Begin 2021: Kamervragen van het toenmalige TK-lid Bergkamp (D66) over de wenselijkheid van de legitieme portie in het hedendaagse erfrecht n.a.v. het Nijmeegse onderzoeksrapport. Daarop is afhoudend geantwoord i.v.m. de toen demissionaire status van het kabinet. Een eventuele toezegging om tot wetswijziging te komen werd aan het volgende kabinet overgelaten.
  *Kamerstukken II 2020/21, Aanhangsel 2064.*
- Commissiedebat Personen- en familierecht 24 maart 2022: het toenmalige TK-lid Van Ginneken (D66) vraagt n.a.v. het Nijmeegse rapport aan de minister voor Rechtsbescherming of hij bereid is om een wetsvoorstel tot afschaffing van de legitieme portie voor te bereiden. *Kamerstukken II, 2021/22, 33 836, nr. 69.*
- 22 juni 2022: brief van de minister voor Rechtsbescherming aan de TK. Hierin is meegedeeld dat geen dringende en breed gedragen noodzaak wordt gezien noch praktische problemen die ertoe leiden om op korte termijn over te gaan tot afschaffing of wijziging van de legitieme portie.
  *Kamerstukken II 2021/22, 33 836, nr. 76.*
- Commissiedebat Personen- en familierecht 22 maart 2023: een debat over de brief van 22 juni 2022 leidde tot de toezegging om eigen onderzoek te verrichten naar het draagvlak voor de legitieme portie.
  *Kamerstukken II 2022/23, 33 836, nr. 82.*
- Het onderzoeksrapport van het WODC is op 1 oktober 2024 uitgebracht en op 2 december 2024 aangeboden aan de TK. In de aanbiedingsbrief heeft de toenmalige Staatssecretaris Rechtsbescherming toegezegd in de loop van 2025 met een inhoudelijke kabinetsreactie te komen.
  *Kamerstukken II 2024/25, 33836, nr. 101.*

## 5. Informatie die niet openbaar gemaakt kan worden

Deze nota wordt openbaar met het toezenden van de brief aan de TK. De persoonsgegevens van de ambtenaren zijn niet openbaar ter bescherming van de persoonlijke levenssfeer.

**6. Bijlagen** (naast samenvatting WODC-rapport, aangehecht aan de nota)
- de concept TK-brief (bijlage 1);
- het WODC-rapport met publiekssamenvatting (bijlage 2);
- uitgebreide samenvatting WODC-rapport (bijlage 3).